

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เพื่อการพัฒนาประเทศไทยให้เข้าสู่ความทันสมัย และการดำเนินนโยบายของรัฐที่ตอบสนองต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมโลกในช่วงภายหลังปี พ.ศ.2500 ประเทศไทยได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบทด้วยการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างถนนสายสำคัญที่เชื่อมโยงเมืองต่อเมือง เมืองเข้าสู่เมืองหลวง การไฟฟ้า หรือการพัฒนาการชลประทาน โดยการดำเนินการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ เช่น เขื่อนภูมิพลเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าและการชลประทาน การพัฒนาในรูปแบบต่างๆ เพื่อรองรับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ และการผลิตในด้านต่างๆ เป็นไปตามนโยบายรัฐ เพื่อการกระจายความเจริญเข้าสู่ชนบท

ตลอดระยะเวลากว่า 30 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลไทยได้นำนโยบายการจัดการของส่วนกลางขยายไปสู่หมู่บ้านในภาคเหนือ การจัดการดังกล่าวได้เข้าไปมีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการทรัพยากรในชุมชน ทั้งในด้านทรัพยากรน้ำ ดิน ป่าไม้ และองค์การทางสังคมของชุมชน โดยเฉพาะการพยายามพัฒนาระบบชลประทาน กลายเป็นอีกเป้าหมายหนึ่งของรัฐที่เป็นจุดมุ่งที่จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการขยายการผลิตในภาคชนบท โดยคาดว่าชลประทานแบบใหม่โดยรัฐนั้น จะสนับสนุนให้มีการผลิตอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง ทำให้ชาวไร่ชาวนามีงานทำตลอดทั้งปี และจะส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาการว่างงานรวมถึงทั้งการกระจายรายได้และสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในชนบท อันเป็นผลประโยชน์ทางตรงต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ

ในปี 2531 เมื่อรัฐบาลดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติที่มีบทบาทนโยบายสิ่งแวดล้อม จึงไม่ประสงค์ให้เอกชนเข้าไปตั้งโรงงาน หรือทำกิจกรรมต่างๆ ในบริเวณลุ่มแม่น้ำต่างๆ โดยเด็ดขาด ทั้งนี้เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและอนุรักษ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามต่อไป แต่ด้วยการพัฒนาที่ต้องการการรองรับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ จังหวัดเชียงรายได้หารือมายังกระทรวงมหาดไทยและสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อจะขออนุญาตผ่อนปรนทำการอุตสาหกรรมในการภาวะทรายขาดตลาด บริเวณแม่น้ำกก ซึ่งที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้ปรึกษาและมีมติเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2532 มอบหมายให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติไปตรวจสอบข้อเท็จจริง

คณะตรวจสอบจากส่วนกลางมีความเห็นว่า จังหวัดเชียงรายมีความจำเป็นที่จะต้องให้ทรายเพื่อการก่อสร้างและพัฒนาจังหวัด ตามนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ และเชื่อว่าหากมีการควบคุมการดูดทรายในปริมาณที่เหมาะสมแล้ว ก็จะไม่มีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมจากการพังทลายของตลิ่ง ประกอบกับปัจจุบันแม่น้ำกกโดยทั่วไป มีสภาพต้นเนินมากโดยเฉพาะในฤดูแล้ง ไม่สามารถล่องเรือเพื่อการท่องเที่ยวหรือการสัญจรทางน้ำ มีปริมาณน้ำไม่เพียงพอเพื่อการประปา และการชลประทานของจังหวัด เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้จังหวัดเชียงรายจึงได้ขอรับความช่วยเหลือต่อกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ให้ดำเนินการติดตั้งฝายยางหรือเขื่อนยาง เพื่อยกระดับน้ำในแม่น้ำกกให้สูงขึ้น

คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2533 เห็นชอบในหลักการให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ดำเนินโครงการติดตั้งฝายยางในแม่น้ำกก จังหวัดเชียงราย พร้อมกับกำหนดให้สำนักงานประมงรับไปพิจารณาให้การสนับสนุนด้านงบประมาณตามความจำเป็นและเหมาะสมต่อไป

กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน (เดิมสำนักพลังงานแห่งชาติ) ได้ดำเนินการว่าจ้างบริษัทวิศวกรที่ปรึกษาดำเนินการศึกษาความเหมาะสมของโครงการ ผลการศึกษาปรากฏว่าการก่อสร้างฝายพร้อมประตูเหล็กยกระดับจะมีความเหมาะสมและตอบสนองวัตถุประสงค์ของโครงการได้มากกว่า ทั้งนี้เพราะจะสามารถควบคุมระดับน้ำตลอดจนผันน้ำเข้าสู่ระบบชลประทานได้ดีกว่า

โครงการฝายเชียงรายจึงเกิดขึ้น โดยที่ตั้งโครงการอยู่ที่ลำน้ำกกบริเวณบ้านป่าข่างมน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำหน้าที่เก็บกักและยกระดับน้ำในลำน้ำแม่กก และลำน้ำสาขา เป็นระยะทาง 12.2 กิโลเมตร โดยจะติดตั้งบานประตูเหล็ก เพื่อยกระดับน้ำและเก็บกักน้ำไว้ในลำน้ำเหนือฝาย ควบคุมระดับน้ำและผันน้ำเข้าสู่พื้นที่ทั้งสองฝั่งของลำน้ำด้วยแรงโน้มถ่วง ควบคุมระดับน้ำและผันน้ำเข้าสู่พื้นที่ทั้งสองฝั่งของลำน้ำ สำหรับใช้ในการเพาะปลูกในฤดูฝน และฤดูแล้ง การอุปโภคบริโภค ตลอดจนการท่องเที่ยว โดยคาดว่าพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 78,000 ไร่ในเขตพื้นที่อำเภอเวียงชัย กิ่งอำเภอเชียงรุ่ง และอำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย

การพัฒนาชลประทานของรัฐนั้นถือว่าเป็นกระบวนการของการจัดการแบ่งสรรผลประโยชน์ ภาระหน้าที่ และสิทธิในด้านการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของชุมชนเกษตรกร โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติที่มุ่งเน้นการนำเครื่องมือ และการจัดการแบบสมัยใหม่ที่มีขั้นตอนตั้งแต่กำหนดจุดทำเลที่ตั้ง การควบคุมการบริหาร การก่อสร้าง การส่งน้ำ และการบำรุงรักษา ซึ่งมีหน่วยงานหลัก ๆ ของรัฐบาลที่ดำเนินการด้านนี้คือ กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการตัดสินใจ จัดสร้างงานพัฒนาแหล่งน้ำ ควบคุมและบริหารงาน หรือขยายเขตของการส่งน้ำตามระบบ

การพัฒนาระบบชลประทานโดยรัฐในระยะแรกเป็นการพัฒนาตามลุ่มน้ำใหญ่ เช่น ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำแม่แตง ลุ่มน้ำแม่จิด ต่อมารัฐจึงได้ขยายเข้าไปสู่การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลางและเล็กโดยกระจายไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ การพัฒนาทรัพยากรโดยรัฐในเขตภาคเหนือตอนบนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดการน้ำของชุมชนชาวนาดั้งเดิม ที่มีการจัดการน้ำในระบบเหมืองฝายซึ่งเป็นการจัดการที่สืบทอดกันยาวนานมากกว่า 600 ปี โดยเป็นการจัดการร่วมกันของชุมชนที่ใช้เครื่องมือที่ได้คิดค้นขึ้นมา โดยชุมชนมีการจัดตั้งองค์กรเข้ามาจัดการอย่างมีระบบระเบียบที่แน่นอน มีปรัชญารากฐานการจัดการที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของสมาชิกภายในชุมชนได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน การจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนจึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงอำนาจในการตัดสินใจของชุมชน ในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นที่เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต และเพื่อการดำรงอยู่ของชุมชนท้องถิ่น ต่อเมื่อมีการจัดการน้ำแบบใหม่เข้าไปสู่ชุมชนโดยรัฐได้เข้ามาแทรกที่มีกระบวนการจัดการตัดสินใจโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐแทบทุกชั้นตอน จึงพอที่จะพิจารณาได้ถึงรูปแบบการจัดการทรัพยากรที่มีแนวโน้มว่าเป็นการรวมศูนย์การตัดสินใจโดยรัฐเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลก็มีนโยบายที่จะกระจายอำนาจสู่ชุมชนในท้องถิ่นและแสวงหาวิธีการในการดำเนินการระหว่างรัฐกับชุมชนตามแนวนโยบายของการกระจายอำนาจ

การกักเก็บน้ำเหนือเขื่อนยังทำให้สภาวะแวดล้อมหรือระบบนิเวศน์แต่เดิมเปลี่ยนไปซึ่งส่งผลกระทบต่อพืชและสัตว์น้ำ ทำให้พันธุ์พืชและสัตว์น้ำบางชนิดเจริญเติบโตดี แต่บางชนิดอาจไม่สามารถขยายหรือสืบพันธุ์ต่อไปได้ ส่งผลต่อความหลากหลายทางนิเวศน์วิทยาโดยตรง ที่สำคัญแม่น้ำกมมีสัตว์น้ำท้องถิ่นที่หายาก ตัวอย่างเช่น ปลาแคร์ ปลาข้าว ซึ่งเป็นสัตว์ที่ชอบอาศัยในแม่น้ำที่ไหลแรง เชี่ยวกราก หากการสร้างเขื่อนยังได้กักน้ำทำให้น้ำนิ่ง ซึ่งผิดกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของปลา อาจส่งผลกระทบต่อปริมาณของพันธุ์ปลาร้อยหรือลงจนถึงกับสูญพันธุ์ และทำให้การทำประมงยากมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อชุมชนดั้งเดิมที่ยึดถืออาชีพการประมง ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก

การที่น้ำนิ่งไม่ได้ระบายก่อให้เกิดน้ำท่วมขัง และเนื่องจากน้ำกมมีตะกอนในน้ำในปริมาณสูง น้ำในปัจจุบันจึงไม่สามารถนำมาอุปโภคบริโภคได้ น้ำส่งกลิ่นเหม็นเนื่องจากเกิดการท่วมขังในขณะที่ปิดเขื่อนยัง นอกจากนี้แม่น้ำกมอาจกลายเป็นแหล่งเพาะเชื้อที่อาจก่อให้เกิดโรคระบาดอันเป็นผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคพยาธิใบไม้ในตับ, มาลาเรีย, ไข้เลือดออก และโรคเท้าช้าง ดังที่เคยเกิดมาแล้วกับเขื่อนต่างๆ และเมื่อน้ำที่จะนำมาทำการอุปโภคบริโภค มีสารตกตะกอนหรืออาจจะเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค อาจทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นในการบำบัดน้ำให้สะอาดเพื่อนำมาอุปโภคบริโภคโดยตรงได้

ทางด้านสันตนาการ แต่เดิมแม่น้ำกกเป็นแหล่งท่องเที่ยวของคนในพื้นที่เนื่องจาก มีเกาะแก่ง หาดทรายสวยงามตลอดลำน้ำ เป็นที่พักผ่อนในฤดูร้อน โดยเฉพาะเทศกาลสงกรานต์ ตลอดชายหาดลำน้ำกกจะมีคนไปตั้งร้าน เล่นน้ำ ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ การสร้างเขื่อนยาง ทำให้เกาะแก่ง หาดทรายเหล่านี้จมลงใต้น้ำ โดยหวังเพียงเพื่อการสนับสนุนการท่องเที่ยวทางน้ำ แก่คนต่างถิ่น ชาวต่างชาติ ที่ต้องการชมทิวทัศน์ โดยการล่องแก่ง หรือนั่งเรือหางยาว ซึ่งเป็นบางช่วง เวลาเท่านั้น กลุ่มชาวบ้านที่เคยทำการค้าตามชายหาดน่าจะได้รับผลกระทบอีกกลุ่มหนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบทางสังคม-เศรษฐกิจของประชาชน หลังจากการดำเนินการ โครงการฝายเชียงราย บ้านป่าขามน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อประเมินผลกระทบทางด้านสังคม-เศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ จากการดำเนินโครงการฝายเชียงราย บ้านป่าขามน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

1.3 ขอบเขตในการวิจัย

การศึกษาผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่โครงการ ภายหลังจากการดำเนินการ โครงการฝายเชียงราย บ้านป่าขามน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีขอบเขตดังต่อไปนี้

1.3.1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาคือพื้นที่ในโครงการฝายเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้ รวมถึงพื้นที่ลุ่มน้ำบริเวณเหนือโครงการระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตรและพื้นที่ลุ่มน้ำบริเวณตอนใต้ ของโครงการระยะทางประมาณ 9.2 กิโลเมตร รวมเป็นระยะทาง 12.2 กิโลเมตร ซึ่งได้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบจากการสร้างเขื่อนยาง โดยเน้นพื้นที่ส่วนใหญ่ที่อยู่ในอำเภอเมือง ใน 5 ตำบล จำนวน 25 หมู่บ้าน (จากพื้นที่ในโครงการทั้งหมด 2 อำเภอ, 1 กิ่งอำเภอ, 45 หมู่บ้าน, 10 ตำบล ตามตารางที่ 1 หน้า 9, 10 ตามลำดับ) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หมู่บ้าน	ตำบล
-บ้านป่าขาม	รอบเวียง
-บ้านสันตันขาม (I)	นางแล
-บ้านฟาร์ม	ริมกก
-บ้านปากวัว (I)	ริมกก

หมู่บ้าน	ตำบล
-บ้านปากวัว (2)	ริมกก
-บ้านปายางหลวง	ริมกก
-บ้านหนองบึง	บ้านดู่
-บ้านต้นรุ้ง	บ้านดู่
-บ้านสันปางลาว	บ้านดู่
-บ้านดู่	บ้านดู่
-บ้านสันป่าแดง	บ้านดู่
-บ้านป่ากุก	บ้านดู่
-บ้านสันป่ากอย	บ้านดู่
-บ้านหนองแก่ง	แม่ข้าวต้ม
-บ้านหนองบัวแดง	แม่ข้าวต้ม
-บ้านร่องก้อ	แม่ข้าวต้ม
-บ้านปางลาว	แม่ข้าวต้ม
-บ้าน โล๊ะป่าห้า	แม่ข้าวต้ม
-บ้านหนองป่าคา	แม่ข้าวต้ม
-บ้านร่องทราย	แม่ข้าวต้ม
-บ้านสันป่าจี้	แม่ข้าวต้ม
-บ้านป่าซางงาม	แม่ข้าวต้ม
-บ้านสันป่าสัก	แม่ข้าวต้ม
-บ้านป่าข่อย(2)	แม่ข้าวต้ม
-บ้านสันตันแพน	แม่ข้าวต้ม

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตทางด้านเนื้อหาประกอบด้วย

- 1) สภาพการณ์ของพื้นที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วย
  - 1.1) ลักษณะภูมิประเทศ
  - 1.2) ลักษณะภูมิอากาศ
  - 1.3) สภาพทางเศรษฐกิจ-สังคม

1.4) การศึกษา

1.5) สาธารณสุข

1.6) ทรัพยากรธรรมชาติ

2) การศึกษาผลกระทบและผลประโยชน์ที่ได้รับในปัจจุบัน มากกว่าผลกระทบในช่วงระหว่างการก่อสร้าง โดยทำการประเมินผลการใช้ประโยชน์ของประชาชนและคุณภาพชีวิตอันเนื่องมาจากการก่อสร้างและการดำเนินงานของเขื่อนยาง

3) แนวทางการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่เหมาะสมและยั่งยืนในอนาคต

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

ฝาย หมายถึง ที่กั้นน้ำเพื่อการชลประทานทางภาคเหนือ ถึงที่สร้างขึ้นเพื่อทดน้ำในทางน้ำซึ่งจะส่งเข้าสู่เขตชลประทาน โดยให้น้ำที่เหลือจากความตื้นเขินแล้วไหลข้ามไป

ชลประทาน หมายถึง การทดน้ำและการระบายน้ำเพื่อการเพาะปลูก เป็นต้น กิจกรรมที่จัดทำขึ้นเพื่อได้มาซึ่งน้ำหรือเพื่อ เก็บ รักษา ควบคุม ระบาย หรือแบ่งน้ำเพื่อการเกษตร การพลังงาน การสาธารณสุข หรือการอุตสาหกรรม รวมถึงการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำด้วย

ผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม หมายถึง

1) ทางสังคม ได้แก่

- สุขภาพอนามัย
- การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วม

2) ทางเศรษฐกิจ ได้แก่

- รายได้ จากการผลิต จากการใช้แรงงาน อาชีพหลัก อาชีพเสริม
- รายจ่าย จากการผลิต จากการใช้แรงงาน อาชีพหลัก อาชีพเสริม ภาระการใช้จ่าย

ในครัวเรือน

- ภาระหนี้ จากการผลิต จากการใช้แรงงาน อาชีพหลัก อาชีพเสริม
- อาชีพ ที่ต้องเปลี่ยนแปลง การหาอาชีพเสริม การขายแรงงาน

3) ทางวัฒนธรรม ได้แก่

- การให้ความร่วมมือกับชุมชน กล่าวคือชุมชนมีการรวมกลุ่มร่วมมือกันทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

- บทบาทของบุคคลในชุมชน บทบาททางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ

- ความคิดเห็นต่อสถานการณ์ในชุมชน ความคิดเห็นต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ความคิดเห็น
และคาดหวังต่อสถานการณ์ที่จะเกิดในอนาคต

- การสืบทอดอาชีพเดิมของบรรพบุรุษ

4). ทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- ดิน การพังทลายของดิน ความเสื่อมโทรมของดิน การกัดเซาะ

- น้ำ ปริมาณน้ำ คุณภาพน้ำ

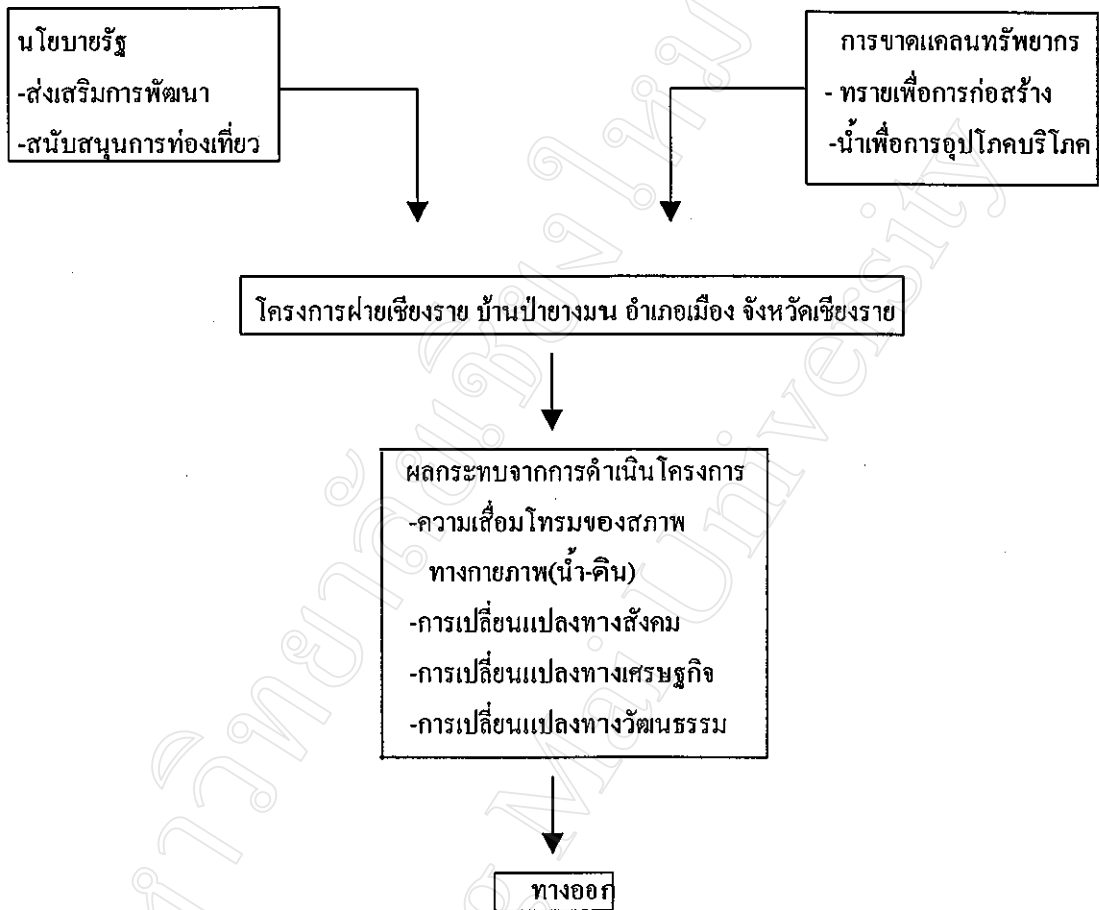
- ความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายของพันธุ์ปลา

การติดตามตรวจสอบ หมายถึงการมีการตรวจสอบเป็นระยะๆ ตามแต่จะกำหนดตาม
ความสะดวกและความจำเป็น

ความเสี่ยง หมายถึงแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม
เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (มักจะก่อให้เกิดผลในทางลบ)

เสียประโยชน์ หมายถึงจากการประเมินด้วยตนเองทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม
วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม แล้วเห็นว่าตนมีการสูญเสียผลประโยชน์มากกว่าได้ผลประโยชน์

กรอบแนวคิด

ตารางที่ 1 : อำเภอ ถึงอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ในเขตที่คาดว่าจะได้รับผลประโยชน์
จากโครงการฝาย เชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

อำเภอ	ตำบล	ชื่อหมู่บ้าน
1. เมือง	1.1 ริมกก	1. บ้านฟาร์ม 2. บ้านปากว้าว (1) 3. บ้านปากว้าว (2) 4. บ้านปายางหลวง
	1.2 บ้านคู	5. บ้านหนองบึง 6. บ้านต้นรุ่ง 7. บ้านสันปางลาว 8. บ้านคู 9. บ้านสันปางแดง 10. บ้านป่ากุก 11. บ้านสันป่ากอย
	1.3 รอบเวียง	12. บ้านป่าบง
	1.4 นางแล	13. บ้านสันตันขาม (1)
	1.5 แม่ข้าวต้ม	14. บ้านโล๊ะป่าห้า 15. บ้านหนองป่าคา 16. บ้านร่องทราย 17. บ้านสันป่าจี้ 18. บ้านป่าซางงาม 19. บ้านสันป่าสัก 20. บ้านป่าข่อย (2) 21. บ้านสันตันแฟน 22. บ้านแม่ข้าวต้ม 23. บ้านหนองแล่ง 24. บ้านหนองบัวแดง 25. บ้านร่องกือ

อำเภอ	ตำบล	ชื่อหมู่บ้าน	
2. เวียงชัย	2.1 เวียงชัย	26. บ้านกลางเวียง	
		27. บ้านสันจี้เหล็ก	
	2.2 เวียงเหนือ	28. บ้านโพธิ์ชัย	
		29. บ้านเวียงเหนือ	
		30. บ้านราษฎร์เจริญ	
		31. บ้านค่ายเจริญ	
		32. บ้านสันสลิด	
		33. บ้านเวียงโคม	
	2.3 เวียงชุม	34. บ้านเวียงแก้ว	
	2.4 เมืองชุม	35. บ้านวังช้าง	
		36. บ้านเมืองชุม	
		37. บ้านคอนมูล	
		38. บ้านเวียงทอง	
	3. กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง	3.1 ทุงก่อ	39. บ้านดงป่าสัก
			40. บ้านดงชัย
41. บ้านป่าห้า			
42. บ้านทุงกอ			
43. บ้านห้วยเตียน			
44. บ้านแม่ฝื่อ			
45. บ้านร่องหวาย			
3.2 ดงมหาวัน			

ที่มา : เอกสาร โครงการฝ่ายเชียงราย อ.เมือง จ.เชียงราย ข้อมูลเดือนมกราคม 2536